

PÖYTÄKIRJA

Ilmastopaneelin joulukuun kokous

Aika: 11.12.2014, klo 12:00–16:00

Paikka: Hill+Knowlton, Vattuniemenkatu 21

Paikalla:

Paneelin jäsenet: prof. Markku Ollikainen (pj), Helsingin yliopisto, tutkimusprof. Miimu Airaksinen, VTT, yliopistonlehtori Hannele Cantell, Helsingin yliopisto, apulaisprof. Sirkku Juhola, Aalto yliopisto ja Helsingin yliopisto, prof. Marja Järvelä, Jyväskylän yliopisto, prof. Markku Kanninen, Helsingin yliopisto, prof. Kai Kokko, Helsingin yliopisto, prof. Kati Kulovesi, Itä-Suomen yliopisto, tutkijatohtori Heikki Liimatainen, Tampereen teknillinen yliopisto, prof. Pirjo Peltonen-Sainio, MTT, prof. Jyri Seppälä, Suomen ympäristökeskus, prof. Sanna Syri, Aalto-yliopisto, prof., Timo Vesala, Helsingin yliopisto.

Sihteeristö: ylitarkastaja Pirkko Heikinheimo, ympäristöministeriö, ylitarkastaja Bettina Lemström, työ- ja elinkeinoministeriö, tohtorikoulutettava Sanna Lötjönen, Helsingin yliopisto.

Vierailijat: Johanna Lähteenmäki, Hill+Knowlton.

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12:07.

2. Asialistan hyväksyminen

Asialista hyväksyttiin työjärjestykseksi.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

4. Tilannekatsaus ilmastopolitiikkaan ja paneelin toimiin

Käytiin läpi paneelin lokakuun kokouksen jälkeisiä tapahtumia.

Vierailu UK:n ilmastopaneeliin (CCC):

Matkalle lähtivät Ollikainen, Juhola, Järvelä ja Heikinheimo. Tapaamisia oli ulkoministeriön Sir David Kingin, Climate Change Committee (CCC) edustajien, Department of Energy and Climate Change (DEC) edustajien kanssa ja Calculator 2050 –laskuriin liittyen. Juhola tapasi erikseen CCC:n sopeutumisalakomitean edustajia. Tulopäivänä päästiin lisäksi osallistumaan Ranskan ja Britannian suurlähetystöjen järjestämään ”Road to Paris 2015” –tilaisuuteen. Tapaamisissa keskusteltiin mm. UK:n paneelin liikkeellelähdestä ja toiminnasta. Vierailun pohjalta kirjoitettiin kaksi blogitekstiä. Vierailu oli kokonaisuudessaan kiinnostava.

Ilmastopaneeli

UK:ssa pääpuolueet ovat sitoutuneet tiukasti päästövähennyksiin, heillä on yhteinen tahto ja ilmastolaki tarjoaa toiminnalle puitteet. Väliaskeleina tehdään hiilibudjetteja, seurantaa ja etenemisraportointia. UK:ssa päätettiin muodostaa uusi hallinnonosasto, jossa ilmasto- ja energia-asioista vastaavat henkilöt valmistelevat suunnitelmia yhdessä (DEC). DEC ja CCC keskustelevat keskenään. Lisäksi on Calculator 2050-laskuri, jonka avulla kuka tahansa voi katsoa, millä eri urilla 80 % päästövähennys voitaisiin saavuttaa. CCC:n toiminta perustuu lakiin ja se on täysin avointa ja läpinäkyvää. CCC:n alla on erillinen sopeutumisen alakomitea, jolla on velvoite arvioida sopeutumis suunnitelman toteutumista ja tehokkuutta (onko ilmastonmuutokseen liittyvä riski tai haavoittuvuus vähentynyt).

CCC:lle tehtiin aloite maailman ilmastopaneelien tapaamisen järjestämisestä ja yhteisen julkilausuman tekemisestä. CCC ei tee mitään, mikä liittyy kansainväliseen politiikkaan, sillä ilmastolaki mandatoi vain kansalliseen politiikkaan. Tämän vuoksi osa ehdotuksesta vedettiin heti pois. Paneelien kokemusten vaihto ja hyvien toimintatapojen etsiminen olisi silti riittävä syy tapaamiseen. Tämä ehdotus viedään CCC:n puheenjohtajalle, joka on todennäköisesti tulossa Suomeen helmikuussa. Tällöin hänen kanssaan voitaisiin keskustella ehdotuksesta.

Tapaamisesta keskusteltiin ja päätettiin antaa valtuudet neuvotella edellä kuvatusta paneelien tapaamisesta CCC:n puheenjohtajan kanssa.

Energia- ja ilmastopoliittinen ministerityöryhmä 3.12.

Paneelilla on velvollisuus raportoida työryhmälle. Ollikainen esitteli paperin, jossa nostettiin esiin joitakin tehtyjä ehdotuksia/suosituksia ja esiteltiin tulevia hankkeita. Tilaisuudesta jäi kokonaisuudessaan hyvä kuva.

Suurlähetystöjen seminaari eduskunnassa:

Ranskan, Britannian ja Saksan suurlähetystö järjestivät seminaarin yhdessä ja sitä isännöi talousvaliokunta ja Pekkarinen. Britannian suurlähettiläs mainitsi avauspuheessaan Suomen ilmastopaneelin vierailun. Ranskan suurlähettiläs kutsui Ollikaisen edellisenä iltana illallisella, tehtävänä oli virittää seuraavaa päivää varten. Suurlähettiläät arvostavat ilmastopaneelia. Ranskassa mietitään ilmastolain asettamista.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan kuuleminen 3.12.:

Kokon ollessa poissa Ollikainen esitteli paneelin kannanoton ilmastolaista ja sen osana maatalouden ilmastopolitiikasta tehtyä raporttia.

Kestävän kehityksen asiantuntijapaneelien yhteistapaaminen 4.12.:

Juhola, Ollikainen ja Heikinheimo olivat paikalla. Tapaamisessa mietittiin, mitä paneelit voisivat tehdä yhdessä. Yhteistä nimittäjää ei kuitenkaan löytynyt ja jatkoa mietitään. Kokous oli informatiivinen. Mietittiin, voisivatko paneelit ennen eduskuntavaaleja lausua yhdessä jotain eikä niin, että jokainen sanoisi yksin jotain.

Esiintymiset tiedotusvälineissä:

Kanninen oli A-studiossa. Kanninen mainitsi ilmastopaneelin ja alkavan hiilinielu-selvityksen. Lisäksi Ylen sivuilla on erillinen teksti sopeutumisesta, missä Kannista on haastateltu. Vesala oli Aamu-tv:ssä. Aihe liikkui Interstellar-elokuvan ympärillä, tieteessä ja ilmastonmuutoksessa.

5. Hankkeiden tilanne

a. Ilmastokasvatus ja opetussuunnitelmat

Cantell kertoi hankkeen tilanteesta. Anna Lehtonen on tehnyt hankkeelle kartoituksen, mitä opetussuunnitelmassa on sanottu ilmastonmuutoksesta.

3.–6. luokilla ilmastonmuutosta aletaan käsitellä ympäristöopissa. Esimerkiksi äidinkielessä ei näy kestävä elämäntapa tai vaikuttaminen millään tavalla. Oppiaineryhmät eivät kunnolla keskustelleet keskenään siitä, mitä missäkin on ja miten ne sopivat yhteen. Perusopetuksen opetussuunnitelmaan ei enää oikein pääse vaikuttamaan.

7.–9. luokat: Biologia ja maantieto kantavat vastuun ilmastomuutoksen opetuksesta. Fysiikassa, kemiassa, historiassa ja yhteiskuntaopissa ei mainita sanaa ilmastonmuutos. Monialaiset oppimiskokonaisuudet tulevat perusopetukseen. Kun lukiotyö opetussuunnitelmista alkaa, on tärkeä pitää mielessä perusopetuksen puutteet.

Lukion tuntijako vahvistettiin kuukausi sitten ja opetussuunnitelma pitäisi tehdä neljässä kuukaudessa. Tämä tehdään virkamiestyönä eikä kiireen takia ole perustettu asiantuntijatyöryhmiä. Verkossa on lomake auki vielä viikon ajan, siinä kaikki voivat ottaa kantaa. Paneeli on jo ottanut kantaa asiaan, mutta sen pitäisi sanoa vielä lisää. Lukiossa on enää muutaman päivän ajan mahdollisuus vaikuttaa. Lukion opetussuunnitelmat tehdään kymmeneksi vuodeksi. Hankkeessa jo tehtyä selvitystä on käytetty tapaamisissa eri tahojen kanssa.

Ehdotus 1: Cantell tekee pohjan paneelin lausumalle ja kierrättää sen paneelilla. Pohja tulee viimeistään huomenna perjantaina ja se laitetaan maanantaina eteenpäin.

Ehdotus 2: Tuntijakoon sisältyy kolme monialaista kurssia, jotka eivät ole minkään aineen kurseja (yksi liikennekasvatuskurssi (käytännössä autokoulukurssi), yhdessä tulee käsitellä ajattelun taitoja ja yhdessä tulee olla TVT:tä). Kurssien sisällöt ovat vielä luomatta. Lukion monitieteisyys menee siis kahdella yleisellä kurssilla ja paneeli voisi ottaa kantaa siihen, että näillä tieteidenvälisillä kursseilla käsiteltäisiin ilmastonmuutosta. Tästä tehtäisiin paneelin oma lausunto ja siihen liitettäisiin mediatyötä. Tiina Tähtä, joka johtaa lukiotyötä, voitaisiin tavata tammikuussa ja vahvistaa monitieteistä viestiä.

Päätettiin hyväksyä edellä olevat kaksi ehdotusta.

Hankkeesta järjestetään yhteenveto 24.2. Varsinaisesti hanke loppuu maaliskuussa.

b. Ilmastonmuutoksen hillintä liikenteessä

Liimatainen kertoi hankkeen tilanteesta. Aloituspalaveri on pidetty SYKE:llä ja työtä on aloitettu. Henkilöliikennetutkimuksen aineisto on käytettävissä ja jokaiselle matkalle on määritelty polttoaineen kulutus ja CO₂-päästö. Arkiliikennettä, pitkän matkan liikennettä ja ulkomaan matkoja tarkastellaan erikseen. Toinen mahdollisuus olisi katsoa matkatyyppejä. Toimenpiteiden tunnistamista ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi on aloitettu, mihin toimenpiteet vaikuttavat ja kuinka paljon. Toimenpiteistä tehdään taulukko (helmikuun puoliväli), valitaan merkittävimmät toimenpiteet ja tehdään näistä toimenpidekortit (maaliskuun puoliväli, tässä myös viestintää). Tämän jälkeen tehdään skenaarioiden tarkennus. Tarkoituksena on tehdä ilmastopaneelin suositus siitä, miten tavoitteisiin 2050 päästään. Hankkeessa tehdään vahvaa yhteistyötä toisen VNK:n rahoittaman hankkeen kanssa. Hankkeen pohjalta on tarkoitus tehdä blogikirjoitus.

c. Sopeutuminen ilmastonmuutokseen

Siirretään seuraavaan kokoukseen.

d. Metsät ja nielut

Asiantuntijoille on lähetetty pienimuotoinen kysely asenteista, siitä, miten nielupolitiikkaan, metsän käsittelyn lisäämiseen ja ilmastonmuutoskeskusteluun suhtaudutaan. Tärkeimpänä asiana on pyydetty kantaa väittämille ja taustaksi tieteellisiä artikkeleita. Kyselyssä lähestytään 30 tahoja, joista kymmenkunta on vastannut. Vastauksissa ei ainakaan vielä ole ollut mitään yllättävää, näkökulmat ovat odotetusti kahtiajakautuneet. Helmikuussa on tarkoitus kutsua kaikki toimijat yhteen ja määritellä, mistä asioista tiedetään ja ollaan eri/samaa mieltä ja mistä asioista ei tiedetä. Tulosten esittämisessä olisi hyvä säilyttää sama taso kuin musta hiili –hankkeessa: selviä viestejä, joita voidaan toistaa. Ilmastohyöty ja yhteiskunnan kokonaisyhyöty katsotaan erikseen, sillä ne voivat olla eri asioita. Se, mitä kansainvälisissä neuvotteluissa sovitaan, tulee tietyissä rajoissa määrittämään metsien hyödyntämisen; miten taakanjako jaetaan nielujen ja fossiilisten polttoaineiden kesken ja kehittyneiden ja kehittyvien valtioiden välillä.

e. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian (2013) seuranta

Siirretään seuraavaan kokoukseen.

f. Cleantech

Siirretään seuraavaan kokoukseen.

6. Fact sheets, toteuttaminen, viestintä

Viestinnästä yleisesti:

Viestinnästä on tehty raportti, joka on käyty läpi Heikinheimon ja Lamminmäen kanssa. Tiedosto tallennetaan basecampiin. Raportointi tehdään kahden kuukauden välein. Media suhtautuu paneeliin erittäin positiivisesti. Monet panelistit ovat näkyneet YLE:ssä, MTV:lla, Vihreässä langassa jne.

Haastatteluissa on hienoa päästä mainitsemaan monitieteinen ilmastopaneeli ja lyhyesti, mistä on kyse. Parasta markkinointia on, jos vielä mainitsee ajankohtaisen hankkeen. Blogin kirjoitus on sovittu Kuloveden ja Liimataisen kanssa, muihin ollaan vielä yhteydessä.

Fact sheets:

Tavoitteena on tiivistää paneelin näkemys tietystä aiheesta. Sisältöä on tarkoitus hyödyntää myös muissa kanavissa, voidaan myös poimia elementtejä, joita voidaan käyttää omissa puheenvuoroissa. Ehdotuksena on, että muutama panelisti kommentoisi aina tiettyä fact sheet:iä ja antaisi/tuottaisi pohjamateriaalin (esitykset, selvitykset), jatkokehitys tehdään graafikon kanssa ja paperi annettaisiin sitten koko paneelin kommentoitavaksi. Tavoitteena on, että fact sheetit ovat valmiina tammi-helmikuussa. Paneeli voisi tavata puolueiden taustavaikuttajia ilmasto- ja energiapolitiikan saralta näiden teemojen pohjalta. Pohjatyö tälle on tehty. Lisäksi on keskusteltu siitä, että tavattaisiin toimittajia, jotka tekevät vaalikoneita ja vaalitenttejä.

Päätettiin lähteä kehittämään seuraavia aiheita (vastuuhenkilö): cleantech (Ollikainen), liikenne (Liimatainen), sopeutuminen (Juhola), kansainvälinen ilmastopolitiikka (Kulovesi) ja hyvinvointi (Järvelä).

7. Kevään toimintasuunnitelma

- Tieteessä tapahtuu -lehdessä ilmestyivät Ollikaisen ja Liskin kirjoitukset. Lisäksi on keskustelu Tieteen päivillä, jonne ollaan saamassa myös joitakin poliitikkoja.
- Hankkeiden väliraportit tulevat seuraaviin kokouksiin, hankkeiden teemoista kutsutaan relevantit ministeriöt paikalle. Liikenne-, nielu- ja mahdollisesti sopeutumishanke tulevat helmikuun kokoukseen ja loput hankkeet huhtikuun kokoukseen.
- Vaalikonekysymykset:
 - Vesala, Kulovesi ja Cantell valmistelevat 3–4 kysymystä, joita tarjotaan vaalikoneisiin. Lötjönen kerää vanhat kysymykset ja lähettää ne kaikille.
- Fact sheets
- Sidosryhmien tapaamiset:
 - Ajatuksena on ollut suuren yleisön kohtaaminen Sanomatalossa. Helsingin Sanomien toimittajan kanssa on puhuttu keskustelusta, joka televisioitaisiin HSTV:n kautta. Idea koettiin hyväksi, mutta tarkempi teema tarvittaisiin. Tämä toisi paneelille näkyvyyttä.
 - YLEn toimitukselle voitaisiin tehdä ehdotus ilmastoillasta, joka toimisi samalla periaatteella kuin radion luontoillat; ihmiset voivat soittaa lähetykseen ja esittää kysymyksiä. Paneeli on tästä yhteydessä YLEen.
 - Kansalaisjärjestöt voitaisiin tavata keväällä ja Elinkeinoelämä tämän jälkeen. Asiaan voidaan palata tarkemmin helmikuun kokouksessa.
 - Tilaisuus uudelle eduskunnalle: Mietitään, mitä parannettavaa olisi viime vuoden mallista. Toukokuu saattaa olla aikainen, koska vaalit ovat vasta huhtikuussa. Tilaisuuden voisi järjestää yhdessä jonkin valiokunnan kanssa samaan tyyliin kuin suurlähetystöjen tilaisuus.
 - Paneelien tapaaminen: Mahdollista olisi järjestää paneelien side-event esimerkiksi Bonnin kokouksen yhteydessä. Tapahtumassa voitaisiin kertoa paneelin toiminnasta. Fokuksen

Ilmastopaneeli

kannattaisi olla ”ei neuvotteluihin puuttuva” vaan kertoa kokemuksia paneelin työstä ja roolista. Olisi hyvä saada myös jokin toinen paneeli kertomaan kokemuksia. Katsotaan esimerkiksi Tanskan paneelin tilannetta, mikä on heidän liikkumatilansa.

- Elokuussa saadaan hankkeiden raportit.
- Kuntamarkkinat on Kuntaliiton järjestämä suuri tapahtuma syyskuun puolivälissä. Voisi katsoa olisiko paneelilla tänne jotain tarjottavaa.

Päätettiin edetä tällä suunnitelmalla.

8. Muut mahdolliset asiat

Seuraavat kokoukset:

Helmikuun kokous pe 27.2. klo 12–16 Suomen ympäristökeskuksen tiloissa

Huhtikuun kokous ma 13.4. klo 12–16 Viikissä

Kesäkuun kokous ti 2.6. klo 12–16

9. Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14:45.

10. Twitter-koulutus

Hill+Knowlton piti paneelille Twitter-koulutuksen. Ilmastopaneelin Twitter-tili @ilmastopaneeli1 avattiin.